

Verantwoorde loonvorming

Het niveau waarop het loonoverleg plaats heeft is niet zonder belang voor de macro-economische prestaties op het gebied van de werkgelegenheid, zo blijkt uit internationaal vergelijkend onderzoek. In landen waar de loononderhandelingen deels bedrijfstakgewijs georganiseerd zijn, zoals in Duitsland, Nederland en België, zou de werkloosheid – ceteris paribus – hoger liggen dan in landen met een centraal of op ondernemingsniveau georganiseerd overleg.

De oorzaak van de minder goede prestaties van onderhandelingen op bedrijfstakniveau dient te worden gezocht in de negatieve 'spill-over'-effecten van bedrijfstakgewijze loonsverhogingen naar het macro-economische vlak. Het streven van vakbonden om hun relatieve positie op de sectoriële loonladder te behouden, zorgt eveneens voor het ontstaan van externe effecten. Wordt er daarentegen sterk gecentraliseerd onderhandeld, zoals in de Scandinavische landen het geval is, dan zijn vakbonden en werkgevers meer geneigd de macro-economische kosten in termen van hogere werkloosheid of overheidstekorten in hun overleg te betrekken. Zijn anderzijds de loononderhandelingen ondernemingsgewijs georganiseerd, dan is hun invloed op de macro-economische sleutelvariabelen verwaarloosbaar.

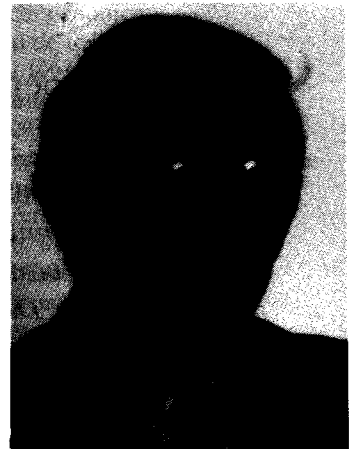
Ook wat het actieve arbeidsmarktbeleid aangaat, in de vorm van bijscholing, begeleiding en opleiding van langdurig werklozen, scoort het overleg op intermediair niveau minder goed. Omdat alle langdurig werklozen bij dit beleid baat vinden, is het vergelijkbaar met een collectief goed. Daarbij is het zogenaamde 'prisoner's dilemma' relevant. Elke bedrijfstaksvakbond heeft enerzijds baat bij het actieve arbeidsmarktbeleid, maar zal anderzijds weinig enthousiast zijn een bijdrage te betalen die evenredig is met het aantal langdurig werklozen onder zijn leden. Daardoor is de verleiding groot om de kosten van het actieve arbeidsmarktbeleid door te schuiven naar de overheid, die voor de financiering ervan zal putten uit de algemene belastingopbrengsten.

Als de bestaande institutionele vorm van het loonoverleg, in het bijzonder het intermediaire niveau, bezwaarlijk kan worden uitgeschakeld, dan verdient het aanbeveling de negatieve externe effecten die eruit voortvloeien maximaal te internaliseren. Dat betekent dat de sociale partners verantwoordelijkheid moeten krijgen voor het resultaat. Concreet komt dit erop neer een bedrijfstakspecifieke component toe te voegen aan de premies die werknemers betalen voor de financiering van de werkloosheidsuitkeringen. De hoogte van de bedrijfstakafhankelijke component dient in principe afgestemd te worden op het aandeel dat de betrokken sector heeft in de toename van het aantal werklozen. Op deze wijze wordt een rem gezet

op loonakkoorden in stagnerende en voor arbeidskosten gevoelige bedrijfstakken, die uiteindelijk de 'insiders' bevoordelen en de maatschappelijke kosten van de uitgestoten werknemers doorschuiven naar andere bedrijfstakken en naar de overheid.

Op analoge wijze kan de financiering van het actieve arbeidsmarktbeleid op een andere, meer efficiënte wijze worden opgezet. De overheidssubsidie en de uniforme premie op het loon kunnen hier worden aangevuld met een bedrijfstakspecifieke bijdrage, waarbij de uitstoot van werknemers die om- en bijschoold dienen te worden, het centrale criterium is.

De invoering van eigen verantwoordelijkheid in de werkloosheidsverzekering draagt op deze wijze bij tot het beter werken van de arbeidsmarkt. In een periode waarin loonmatiging nodig is, lijkt het toekennen van eigen verantwoordelijkheid bijzonder aantrekkelijk en ongetwijfeld te verkiezen boven een door de overheid opgelegde, algemene loonnorm die het spontane arbeidsmarktgebeuren onderdrukt.

P. van Rompuy

P. van Rompuy